

www.nvbs.com

Passie voor Spoor

Nederlandse Vereniging van
Belangstellenden in het
Spoor- en tramwegwezen

NVBS - Afdeling Twente

Programma seizoen 2018 - 2019

Met een typisch Twentse boerderij op de achtergrond rijdt MBS loc SS 657 (bouwjaar 1901), ook wel de “Kikker” genoemd, een reizigerstrein op de Najaarsstoomdag van 24 oktober 2010 tussen Boekelo en Halte Zoutindustrie (foto: Hans Koning); Op 12 november 2011 werd het 80-jarig jubileum van de NVBS en het 60-jarig jubileum van NS locserie 1200 gevierd. In Apeldoorn werd een line-up van de turquoise 1201, bruine 1218, blauwe 1202 en grijs-gele 1211 gehouden. (foto: Aad de Meij); W.A. Koch heeft in de jaren '30 en later stereo glasdia's gemaakt bij NS, o.a. in station Amsterdam in 1934, met locs 1021 en 3737. Gerard de Graaf vertoont die 3D beelden op zaterdag 15 december 2018, samen met zijn eigen stereodia's op de speciale 3D stereodia-presentatie middag, ter afsluiting van het 60-jarige jubileum van de NVBS Afdeling Twente.

De **NVBS** is een vereniging van en voor spoor- en tram-belangstellenden: mensen met passie voor spoor! Meer dan 20 regionale afdelingen organiseren veelal maandelijks interessante presentaties door boeiende sprekers. Elke maand verschijnt het fraai geïllustreerde blad 'Op de Rails' en op de website www.nvbs.com staat actuele informatie over de activiteiten van de vereniging. Regelmatig worden excursies en buitenlandse reizen georganiseerd, en de afdeling Jongeren onderneemt speciale activiteiten voor jonge spoorliefhebbers. De NVBS Winkel heeft een groot assortiment boeken en dvd's over railverkeer. Wie boeken en documentatie zoekt, kan terecht bij de NVBS Bibliotheek en de enorme collecties foto's en documenten. De Winkel, de Bibliotheek en de documentatiecentra zijn gevestigd in "NVBS Centraal", een gezellige ontmoetingsplaats voor spoor-hobbyisten in het stationsgebouw van Amersfoort, met uitzicht op het spoor. Je bent van harte welkom!

“Drieluik: Locomotief NS 1201 – Berlijn – Moselstrecke”

Foto-presentatie door Aad de Meij (Rijswijk)

Locomotief NS 1201 van Wederopbouw tot Icoon

Op 21 april 2016 werd de elektrische NS-locomotief 1201 overgebracht naar het Spoorwegmuseum te Utrecht, waar ze nu voor langere periode wordt geëxposeerd in de grote hal. De loc bevindt zich weer in de opleveringsstaat van 1951. Opvallend hierbij is de fraaie turkooizen kleurstelling met de donkerblauwe bies. In 2001 heeft de “Werkgroep Loc 1501” zich over de 1201 ontfermd en werd besloten de loc weer zoveel als mogelijk terug te brengen in de originele staat. Na een korte terugblik op het ontstaan van de Werkgroep en enkele spraakmakende excursies met o.a. Mat’ 54 beleef je de cascadevisie van de loc mee van begin tot het eind, en de zoektocht naar de juiste kleur turkoois. Verder natuurlijk het eerste publieke optreden in 2011 samen met de fraai gerestaureerde 1218 bij het jubileumfeest van 80 jaar NVBS en 60 jaar locserie 1200.

West Berlijn 1967, Oost Berlijn 1993

In 1967 ging de presentator op familiebezoek in West-Berlijn. De treinreis per stoomtrein door de toenmalige DDR was een hele onderneming. In West-Berlijn stond de laatste tramlijn op het punt opgeheven te worden. Wij kijken enkele weken voor de opheffing naar de teloorgang van lijn 55. Verder bezoeken we het oostelijke stadsdeel van Berlijn en Potsdam na de Wende in 1993 en proeven nog net de sfeer van de oude Grossraumwagens, Reko- en Tatratrains in de reguliere dienst.

Moselstrecke Trier - Koblenz

We volgen deze markante en fotogenieke spoorlijn door de jaren heen van Trier tot Koblenz. Eind jaren '60 werden de reizigerstreinen getrokken door de stoomlocs van de BR 23 en 01; na de elektrificatie van de lijn namen moderne elocs hun taak over. In het goederenverkeer werden de zware stoomlocs van de BR 44 uiteindelijk afgelost door o.a. de meerspanninglocs van de BR 189. Verder aandacht voor de metamorfose van de ruim 4 km. lange Kaiser Wilhelm-

tunnel: eens reden door deze dubbelsporige tunnel de stoomlocomotieven, echt geen pretje voor het locpersoneel. Nu is deze tunnel enkelsporig en geëlektrificeerd en ligt er parallel aan deze tunnel een nieuwe tweede tunnel, eveneens enkelsporig en geëlektrificeerd.

De laatste tramlijn 55 in West-Berlijn kort voor de opheffing in 1967. (Foto: Aad de Meij)

Vlak voor station Cochem fotografeerde Aad de Meij deze tweespanningslok BR181 met een Intercity trein vanuit Koblenz onderweg naar Trier en Luxemburg.

Woensdag 17 oktober 2018:

“ERTMS-beveiliging”

Powerpoint-presentatie door Arco Sierts (Rijswijk)

De spoorbeveiliging is in een nieuwe fase gekomen, waarbij de seinen langs het spoor plaatsmaken voor cabinesignalering op basis van ict. ERTMS is hiervoor de Europese standaard. Door alle techniek dreigt men soms te vergeten waar het in de kern om gaat: het veilig en economisch regelen van het treinverkeer. In 2007 en 2009 schreven Arco Sierts en Jaap van den Top in Op de Rails enkele artikelen over dit onderwerp. Vanavond spreekt **Arco Sierts** over de huidige stand van zaken rond ERTMS, met speciale aandacht voor de knelpunten waar men bij grote veranderingen tegenaan loopt. Want ook ingenieurs, onderzoekers en toezichthouders zien wel eens wat over het hoofd.

De Betuweroute is als een van de eerste spoorlijnen in ons land voorzien van beveiliging conform ERTMS.

“Zwitserland: land van spoor- en tramlijnen”

Foto-presentatie door Bas Schenk (Rotterdam)

Zwitserland is een land van spoor- en tramlijnen bij uitstek. Naast een uitgebreid netwerk van normaal- en smalspoorlijnen kent en kende het land een keur aan lokale en interlokale tramlijnen. Vooral in de wereld van de interlokale tramlijnen is in de laatste decennia veel veranderd. Nogal wat tramlijnen zijn opgeheven, maar een aantal lijnen is hieraan ontsnapt en flink gemoderniseerd.

De ontstaansgeschiedenis als tramlijn is vaak nog te herkennen, maar in een aantal gevallen zijn de lijnen uitgegroeid tot een waar spoorwegbedrijf. Het gevolg daarvan is dat de grens tussen spoor en tram in Zwitserland niet altijd makkelijk te trekken is. Ook het gebruik van het materieel kent in de loop van de jaren zijn wisselingen, waardoor het karakter van een bedrijf meer een spoor- dan trambedrijf is geworden, maar ook andersom komt voor.

Over dit grijze gebied van tramlijnen in Zwitserland zijn vele presentatie-avonden te vullen. Daarom zal een (willekeurige) selectie van bestaande en intussen opgeheven interlokale trambedrijven uit Noordoost- tot Zuidwest-Zwitserland het witte doek passeren, met plaatjes in zwart-wit en kleur uit de jaren zestig tot en met de huidige toestand in de 21ste eeuw. De (inter-)lokale tramlijnen van de grote steden bewaart tram-kenner **Bas Schenk** voor een andere keer.

Ein stoer interlokaal tramstel uit de beginperiode dat in het midden van de straat reizigers staat op te pakken in station Munchwilten aan de lijn Frauenfeld - Wil (foto: Hans Oerlemans).

Ein tramstel van de lijn St. Gallen - Speicher - Trogen, de Trogenerbahn, staat op de Burggraben in het centrum van St. Gallen op punt om te vertrekken naar Trogen. In St. Gallen maakt de tram gebruik van de sporen van de inmiddels opgeheven stadstram (foto: Hans Oerlemans).

Zaterdagmiddag 15 december 2018:

“Stoom in 3D & spoorse stereodia's”

3D stereodia-presentatie door Gerard de Graaf (Amersfoort)

Ter afsluiting van het 60-jarig jubileum van de in 1958 opgerichte NVBS Afdeling Twente houden we een speciale 3D stereodia-presentatie, verzorgd door onze voormalig sectieleider **Gerard de Graaf**. Dit programma zal uitsluitend in Twente getoond worden. Om zoveel mogelijk belangstellenden de gelegenheid te geven deze bijeenkomst bij te wonen zal het bij wijze van uitzondering op **zaterdagmiddag 15 december van 13.30 tot 17.00 uur** gehouden worden in onze zaal 't Schöpke in Hengelo.

De oerwoudtram bij Napal Putih in Indonesië (foto: Gerard de Graaf).

Ons overleden medelid W.A. Koch heeft in de jaren '30 en later stereo glasdia's gemaakt bij NS. Deze dia's waren opgenomen in een zeer groot, niet meer te projecteren formaat. Met wat hulp zijn ze overgezet naar kleinbeeld en zal Gerard ze projecteren. Aansluitend zullen zijn eigen 3D-opnamen vertoond worden, waarbij NS in de jaren '90 (o.a. de bouw van DM'90), trams en smalspoor in binnen- en buitenland getoond worden. Gevarieerde 3D stereobeelden van koperhoogovens, smalspoortjes bij steenfabrieken, Oekraïense en Roemeense bosspoorlijnen, en de oerwoudtram van Napal Putih in Indonesië. (zie Op de Rails februari 2011).

Veldspoor bij Torfwerk Klasmann, Gross Hesepe, 15 mei 2008 (foto: Gerard de Graaf).

Woensdag 16 januari 2019:

passie voor spoor

“Ballet voor mens en machine”

DVD-filmpresentatie door Ton Pruissen (Delft)

Stoomlocomotieven, machinisten en stokers: allen dansen op de maat van een symfonieorkest in deze nieuwe film van de internationaal bekende spoorwegcineast **Ton Pruissen**.

Het Ostbahnhof in Berlijn is in 1971 nog een echte stoomtempel. De hier gemaakte filmbeelden zijn door de Stasi in beslag genomen, zeer slecht ontwikkeld en later teruggegeven. Met speciale software zijn deze films gerepareerd. Op het station van Stralsund glanzen de sneltreinlocs in de zon. Aan niets is te zien dat het einde nabij is.

Bijna 50 jaar geleden kwam het einde voor de wonderschone smalspoorlijn naar Oberrittersgrün (Saksen). Gelukkig had Ton Pruissen toen al een filmcamera.

Vanavond vertoont hij onder meer zijn nieuwste film "Ballet voor mens en machine".

Een uitgebreid portret van dit NVBS-erelid verscheen in april 2016 in de maandelijkse nieuwsbrief NVBS Actueel (gratis voor leden en niet-leden).

Zie: www.nvbs-actueel.com

Ton Pruissen met zijn 16 mm filmcamera in 2009 (foto: Anke Pruissen).

Beelden uit de nieuwste film van Ton Pruissen: "Ballet voor mens en machine".

Woensdag 20 februari 2019:

passie voor spoor

“De “Hannoversche Westbahn”

Foto-presentatie door Evert Heusinkveld (Almelo)

De “Hannoversche Westbahn”, tegenwoordig beter bekend als “Emslandstrecke”, werd gebouwd om de haven van Emden in het koninkrijk Hannover te verbinden met het Ruhrgebied in het koninkrijk Pruisen.

Na jarenlange discussies over het te volgen tracé, begon de bouw. Als eerste werd in 1855 het gedeelte Emden – Paburg in gebruik genomen door de Hannoversche Staatsbahn. Papenburg – Rheine volgde enkele jaren later. Vele decennia reden treinen met ijzererts uit Zweden naar het Ruhrgebied. Kolentreinen gingen in omgekeerde richting. Tegenwoordig wordt het beeld bepaald door autotreinen van/naar Emden, ketelwagentreinen van/naar de raffinaderij bij Lingen en een enkele containertrein.

Bij liefhebbers van stoomtractie was het Emsland een eldorado, tot de laatste stoomloc van de DB op 26 oktober 1977 in Emden buiten dienst ging.

In deze presentatie zal de geschiedenis van deze lijn belicht worden door **Evert Heusinkveld**.

Bij Leschede passeert stoomlok 012 061-8 met een sneltrein richting Rheine, 1 maart 1975 (foto: Evert Heusinkveld).

DB 148 574-8 + IC 2205 voor Leschede, 13 september 2016 (foto: Evert Heusinkveld).

Woensdag 20 maart 2019:

passie voor spoor

“De spoorwegen in Denemarken tussen 1990 en 2015”

Dia-presentatie door Mar de Klerk (Utrecht)

De Deense spoorwegen waren in de jaren '90 vooral bekend bij liefhebbers van dieseltractie. Op vrijwel alle hoofdlijnen reed een grote variatie aan materieel waaronder de beroemde “Lyntog” (flitstrein) op intercityverbindingen en de “Bolle Neuzen” voor zowel reizigers- als goederentreinen. Door modernisering van het materieel zijn beide inmiddels van het toneel verdwenen. Een deel van de “Bolle Neuzen” begon een tweede leven bij particuliere spoorwegen, die een aantal zijlijnen exploiteren met voornamelijk dieseltreinstellen en motorrijtuigen.

Ook de spoorveren tussen zowel Fyn en Sjælland als Helsingør - Helsingborg (Zweden) waren karakteristiek voor Denemarken. Inmiddels zijn deze vervangen door brug / tunnelverbindingen en

“Bolle Neus” DSB MY1133, hier bij Lunderskov, is een diesel elektrische locomotief van de Deense spoorwegen (DSB). De serie van 59 locs werd tussen 1954 en 1965 gebouwd door het Zweedse NOHAB (foto: Sjoerd Bekhof).

is de route van Padborg via København naar Malmö geëlektrificeerd. De internationale verbinding Puttgarden (D) - Rødbyhavn is momenteel nog het enige klassieke spoorveer van het land. Wat minder bekend zijn de museumbedrijven in Denemarken. Zij rijden met historische stoom- of dieseltractie op gesloten baanvakken tijdens de zomervakantie en op nationale feestdagen.

In dit programma van **Mar de Klerk** maken we een tocht langs verschillende lijnen en bedrijven waarbij ook de buurlanden Duitsland, Zweden en Noorwegen met een bezoek worden vereerd. Het beeld van de spoorwegen in Denemarken blijkt in 25 jaar duidelijk veranderd maar het is nog steeds een boeiend vakantieland.

In Denemarken wordt het grootste gedeelte van het Intercity vervoer gereden met deze IC3 treinstellen; de zogenaamde "gummineuzen". Het dieseltreinstel op de foto vertrekt als IC naar Århus en Frederikshavn uit Kopenhagen CS (København Hovedbânegard).
(foto: www.finnmoller.dk)

Woensdag 17 april 2019:

passie voor spoor

"NS in de jaren '80"

Foto-presentatie door Bart van 't Grunewold (Roermond)

Wie denkt dat de NS in de jaren tachtig van de vorige eeuw saai en geel waren, moet vanavond zeker naar Hengelo komen om zich van het tegendeel te laten overtuigen. Er gebeurde immers veel meer dan het alleen maar rijden met gele treinen. We namen immers gaandeweg afscheid van de series 1000 en 1500, van mat'46, de Benelux-Hondekoppen en van de rode DE1 en DE2. De locs serie 1100 kregen een botsneus. De series 1200 en 1300 en een aantal DE2-en kregen een levensduur verlengende revisie. Er was de komst van geheel nieuwe locomotieven series 1600 en 6400, terwijl er nog meer SGM en ICM instroomde. Aan het begin van het decennium reden er nog blauwe getrokken treinen met plan E, K, N en W.

Het einde van de jaren tachtig kende een hoogtepunt in de grootse wijze waarop het 150-jarig bestaan van de spoorwegen in Nederland werd gevierd. Een decennium waarin de NS nog een echt spoorwegbedrijf was en waarin veel te zien en te beleven viel.

Bart van 't Grunewold had in dit decennium de tijd en de mogelijkheid om veel van het Nederlandse spoorwegbedrijf op dia vast te leggen. Vanavond laat hij een selectie van die beelden zien, waarbij de belangrijkste ontwikkelingen gedurende deze afwisselende tien jaren ruimschoots de aandacht zullen krijgen.

In Daarlerveen staat het voorsein van Vroomshoop. Dit voorsein heeft een unieke vorm paal, met spitse punt, een zogenaamde 'Amerikaanse seinpaal'. Op 26 augustus 1983 passeert treinstel 25 als trein 8458 van Mariënborg naar Almelo (foto: Bart van't Grunewold).

De laatste bruin/rode 2400, loc 2501 rijdt met loc 2435 bij Geldermalsen met de buurtgoederentrein naar Kesteren (foto: Bart van 't Grunewold, 19 juli 1989).

Woensdag 15 mei 2019:

passie voor spoor

"Japanse bloemlezing: geleid openbaar vervoer bij tropisch weer, tussen kersenbloesem en door stuifneeuw"

Foto-presentatie door Alwin Pot (Utrecht)

Japan heeft op "Belangstellenden in het Spoor- en tramwegwezen" een speciale aantrekkingskracht. Daarom werd het land in het voorjaar van 2012 de bestemming voor de eerste grote reis van **Alwin Pot** tijdens zijn werkzame leven.

Leidraad vormden de Tōkaidō, Sanyō en Kyūshū Shinkansenlijnen waarmee hij alle steden onderweg met geleid stedelijk openbaar vervoer heeft bezocht tussen Tōkyō en Kagoshima in het zuiden. Trams, soms van voor de Tweede Wereldoorlog, worden afgewisseld door o.a. staande en hangende monorails en Maglev.

In 2016 is hij teruggeweest om op een zondagmiddag de monorail op het afgelegen tropische eiland Naha te bezoeken.

Tot slot is hij in de winter van 2017/2018 met een kleine groep bij een collega op Shikoku, het kleinste van de vier hoofdeilanden, op bezoek geweest en heeft dat bezoek omsloten door een intensieve treinrondreis in het koude noorden en westen van Japan. Pleisterplaatsen waren uiteraard opnieuw de steden met een tram, metro of lokaalspoorweg. Een meter sneeuw heeft toch wel enige invloed op de kwaliteit van de dienstuitvoering van treinen en trams. Dit alles leverde te veel beeldmateriaal op voor 1 avond. Daarom heeft hij uit de drie reizen een bloemlezing samengesteld waarin de veelkleurigheid en de grote diversiteit van het Japanse geleide openbaar vervoer aan bod komt.

Kitakyushu Monorail 1108-1408 onderweg naar het hoofdstation van Kokura tussen de haltes Shii en Tokuriki-arashiyama-guchi (foto: Alwin Pot, 4 april 2012).

Tussen Kobe en Kyoto ligt kopstation Umeda. Hier beginnen de drie spoorlijnen van Hankyu, elk met drie kopspreien en een dubbelsporig baanvak. De ochtendspits loopt af en de frequenties worden naar iets onder de twintig treinen per uur per spoorlijn gebracht (foto: Alwin Pot, 16 februari 2018).

Woensdag 19 juni 2019:

passie voor spoor

Foto/Video meeneemavond – Presentatoren: de bezoekers zelf !

Gevarieerde avond met vele korte presentaties

Iedere bezoeker krijgt de gelegenheid om eigen foto's of films te vertonen van spoorse (vakantie-) onderwerpen naar eigen keuze.

Toon je eigen beleving van onze hobby met gevarieerde beelden en geef daarbij een passende toelichting. Een mooie gelegenheid om eens iets te laten zien wat niet past in een avondvullend programma. Het belooft dan ook een gezellige avond vol afwisselende beelden te worden!

De volgende apparatuur is aanwezig: groot projectiescherm van 3 meter breed, Full-HD beamer met briljante beeldkwaliteit, overvloeidiaprojector, laptop met Powerpoint, Blu-ray/DVD-speler, en een geluidsinstallatie met microfoon.

Iedere maand is er in zaal 't Schöppe in Hengelo weer een gezellige spoorwegavond bij de NVBS Afdeling Twente. Je bent van harte welkom!

Maximaal 15 minuten presentatietijd en maximaal 60 foto's per persoon!

(afwijkingen in overleg mogelijk.)

Je krijgt voorrang als je op tijd je bijdrage aanmeldt via: twente@nvbs.com.

Bijeenkomsten NVBS Afdeling Twente:

De maandelijkse bijeenkomsten zijn voor iedereen, ook niet-leden, toegankelijk (neem dus vooral je spoorvrienden mee!) en worden gehouden in NSH-gebouw **'t Schöpke, Waarbekenweg 23, 7553 KH Hengelo** (naast Lidl supermarkt). De **aanvangstijd is 19.30 uur**, de zaal met uitgebreide bar is open vanaf 18.30 uur. Het einde is om ongeveer 22.30 uur. Je bijdrage in de onkosten bedraagt € 2,50 per persoon, jongeren tot 18 jaar betalen € 1,25. Je bent van harte welkom!

Bereikbaarheid:

NSH-gebouw 't Schöpke ligt op ongeveer 10 minuten lopen vanaf NS-station Hengelo. Neem in het station uitgang Hart van Zuid, loop langs Poppodium Metropool, volg bij de rotonde de route via Parallelweg LS (=Lokaal Spoor). Bij de bocht naar de Veloursstraat (bij Drost Letselschade) rechtdoor lopen en dan bij het Tweekelerplein linksaf naar de Waarbekenweg, richting Lidl supermarkt.

Achter 't Schöpke kun je je fiets of auto gratis parkeren op een groot eigen parkeerterrein.

Busreizigers nemen lijn 9 (station Enschede-station Hengelo), halte Grundellaan en lopen dan door het opgeknapte Muizentunneltje of lijn 10 (station Hengelo-Veldwijk), halte Brouwerijstraat.

Locatie bijeenkomsten NVBS Afdeling Twente:
NSH-gebouw 't Schöpke (naast Lidl supermarkt),
Waarbekenweg 23, 7553 KH Hengelo.

Afdelingsnieuwsbrief en Facebook NVBS Afdeling Twente:

Als je via onze Afdelingsnieuwsbrief op de hoogte gehouden wilt worden van nieuws en activiteiten van de NVBS Afdeling Twente, geef dan je email-adres door aan het bestuur via: twente@nvbs.com, of ga naar bit.ly/nvbs-twente (of scan de QR-code) om je aan te melden voor onze Afdelingsnieuwsbrief. Volg ons ook op **Facebook: NVBS.Twente** voor het laatste nieuws en meer informatie over onze afdelingsbijeenkomsten, en klik op Vind-ik-leuk!

Programmawijzigingen:

Raadpleeg regelmatig www.nvbs.com/twente, hierop vind je altijd het meest actuele programma van de NVBS Afdeling Twente. Programma-wijzigingen worden hier, via onze Afdelingsnieuwsbrief, op Facebook NVBS.Twente en in het NVBS maandblad "Op de Rails" aangekondigd.

Bestuur NVBS - Afdeling Twente:

Voorzitter-Secretaris:	Ronald Boers	tel. 06-25075382	nvbs@ronaldboers.com
Penningmeester:	Dennis te Dorsthorst	tel. 06-42286168	dennis@te-dorsthorst.nl
Bestuurslid:	Clemens Appelman	tel. 06-45434569	clemens_appelman@hotmail.com
Bestuurslid:	Peter van der Zanden	tel. 074-2919632	pfvanderzanden@ziggo.nl
Postadres:	Stockholmstraat 72	7559 JS Hengelo	twente@nvbs.com